

ria non potest esse: quia sic divina essentia non esset intelligibilis per se ipsam; sed illa species faceret eam intelligibilem. Nec etiam potest esse in intellectu eius species alia praeter essentiam ipsius, quae sic alterius rei similitudo: illa enim similitudo inprimis reitur ei vel a se, vel ab alio. Non autem a se ipso: quia sic idem esset agens, & patiens; essetque aliquod agens quod non suam, sed alterius similitudinem induceret in patiente. & sic non omne agens sibi simile ageret. Nec ab alio: esset enim aliquod agens prius eo. Ergo impossibile est quod in ipso sit aliqua species intelligibilis praeter ipsius essentiam.

5. Praeterea. Intelligere Dei est eius esse, ut supra cap. xlv. ostensum est. Si igitur intelligeret per aliquam speciem quae non sit sua essentia, esset per aliquod aliud a sua essentia; quod est impossibile. Non igitur intelligit per aliquam speciem quae non sit sua essentia.

CAPUT XLVII.

Quod Deus perfecte intelligit se ipsam.

I. Part. quest. xiv. art. 3.

EX hoc autem ulterius patet quod ipse se ipsum perfecte intelligit.

1. Quum enim per speciem intelligibilem intellectus in rem intellectam feratur, ex duobus perfectione intellectualis operationis dependet. Unum est, ut species intelligibilis perfecte rei intellectae conformetur. Aliud est, ut perfecte intellectui conjungatur: quod quidem tanto fit amplius, quanto intellectus in intelligendo majorem efficaciam habet. Ipsa autem divina essentia, quae est species intelligibilis, qua intellectus divinus intelligit, est ipsi Deo penitus idem, estque intellectui ipsius idem omnino. Se ipsum igitur Deus perfectissime cognoscit.

2. Adhuc. Res materialis intelligibilis efficitur per hoc quod a materia & a materialibus conditionibus separatur. Quod igitur est per sui naturam ab omni materia & materialibus conditionibus separatum, hoc est intelligibile secundum suam naturam. Sed omne intelligibile intelligitur, secundum quod est unum actu cum intelligente: ipse autem Deus intelligens est, ut supra cap. xlv. est probatum. Igitur quum sit immaterialis omnino, & maxime sibi ipsi sit unum, maxime se ipsum intelligit.

3. Item. Ex hoc aliquid actu intelligitur quod intellectus in actu, & intellectum in actu, unum sunt. Divinus autem intellectus est semper intelligens in actu: nihil enim est in potentia, & imperfectum in Deo: essentia autem Dei secundum se ipsam perfecte intelligibilis est, ut ex praedictis, cap. xlv. patet. Quum igitur intellectus divinus, & essentia divina sint unum, ut ex dictis cap. xlv. manifestum est, relinquatur quod Deus perfecte se ipsum intelligat: Deus enim est & suus intellectus, & sua essentia.

4. Adhuc. Omne quod est in aliquo per modum intelligibilem, intelligitur ab eo. Essentia autem divina est in Deo per modum intelligibilem: nam esse naturale Dei, & esse intelligibile, unum & idem sunt, quum esse suum sit suum intelligere. Deus igitur intelligit essentiam suam: ergo se ipsum, quum ipse sit sua essentia.

5. Amplius. Actus intellectus, sicut & aliarum animae potentialium, secundum objecta distinguuntur. Tanto igitur erit perfectior operatio intellectus,

quanto erit perfectius intelligibile. Sed perfectissimum intelligibile est essentia divina, cum sit perfectissimus actus, & prima veritas: operatio autem intellectus divini est etiam nobilissima, quum sit ipsum esse divinum, ut ostensum est. Deus igitur se ipsum intelligit.

6. Adhuc. Rerum omnium perfectiones in Deo maxime inveniuntur. Inter alias autem perfectiones in rebus creatis inventas maxima est intelligere Deum, cum natura intellectualis aliis praemineat, cuius perfectio est intelligere; nobilissimum autem intelligibile Deus est. Deus igitur maxime se ipsum intelligit.

Hoc autem auctoritate divina confirmatur: patet namque Apost. I. Cor. II. 10. quod Spiritus Dei servatur etiam profunda Dei.

CAPUT XLVIII.

Quod Deus primo & per se solum se ipsum cognoscit.

I. Part. quest. xiv. art. 5.

EX praemissis autem apparet quod Deus primo & per se solum se ipsum cognoscit.

1. Illa enim res solum est primo & per se ab intellectu cognita cuius specie intelligit; operatio enim, formae, quae est operationis principium, proportionatur. Sed id quo Deus intelligit, nihil est aliud quam sua essentia, ut supra cap. xlv. probatum est. Igitur intellectum ab ipso primo & per se, nihil est aliud quam ipsemet.

2. Adhuc. Impossibile est simul multa primo & per se intelligere: una enim operatio non potest simul multis terminis terminari. Deus autem quandoque se ipsum intelligit, ut probatum est cap. xlv. Si igitur intelligit aliquid aliud quasi primo & per se intellectum, oportet quod intellectus ejus mutetur de consideratione sui in considerationem alterius. Id autem est eo ignobilius. Sic igitur intellectus divinus mutatur in pejus; quod est impossibile.

3. Amplius. Operationes intellectus distinguuntur penes objecta. Si igitur Deus intelligit se, & aliud a se quasi principale objectum, habebit plures intellectuales operationes. Ergo vel sua essentia erit in plura divisa, vel aliquam intellectualem operationem habebit quae non est sua substantia: quorum utrumque impossibile esse monstratum est, cap. xlv. & xlv. Restat igitur nihil a Deo esse cognitum quasi primo & per se intellectum nisi suam essentiam.

4. Item. Intellectus secundum quod est differens a suo intellectu, est in potentia respectu illius. Si igitur aliquid aliud sit intellectum a Deo primo & per se, sequeretur quod ipse sit in potentia respectu alicujus alterius, quod est impossibile, ut ex dictis cap. xvi. patet.

5. Praeterea. Intellectum est perfectio intelligentis: secundum enim hoc intellectus perfectus est quod actu intelligit: quod quidem est per hoc quod est unum cum eo quod intelligitur. Si igitur aliquid aliud a Deo sit primo intellectum ab ipso, erit aliquid aliud perfectio ipsius, & eo nobilius: quod est impossibile.

6. Amplius. Ex multis intellectis, intelligentis scientia integratur. Si igitur sunt multa scita a Deo quasi principaliter cognita & per se, sequitur quod scientia Dei sit ex multis composita; & sic vel erit essentia divina composita, vel scientia erit accidens

Deo:

Deo: quorum utrumque est impossibile, ut ex dictis cap. xv. & xvi. manifestum est. Relinquitur igitur quod id quod est primo & per se intellectum a Deo, non sit aliud quam sua substantia.

Adhuc. Operatio intellectualis speciem, & nobilitatem habet, secundum id quod est per se & primo intellectum, quum hoc sit ejus objectum. Si igitur Deus aliud a se intelligeret quasi per se & primo intellectum, ejus operatio intellectualis speciem, & nobilitatem haberet secundum id quod est aliud ab ipso. Hoc autem est impossibile, quum sua operatio sit ejus essentia, ut ostensum est. Sic igitur impossibile est quod intellectum a Deo, primo & per se, sit aliud ab ipso.

CAPUT XLIX.

Quod Deus cognoscat alia a se.

I. Part. quest. xiv. art. 5.

EX hoc autem quod Deus se ipsum cognoscit primo & per se, quod alia a se ipso cognoscat, etiam ponere oportet.

1. Effectus enim cognitio sufficienter habetur per cognitionem suae causae: unde scire dicimur unumquodque, quum causam ejus cognoscimus. Ipse autem Deus est per suam essentiam causa essendi aliis. Quum igitur suam essentiam plenissime cognoscat, oportet ponere quod etiam alia cognoscat.

Adhuc. Similitudo omnis effectus in sua causa aequaliter praexistit, quum omne agens agat, sibi simile. Omne autem quod est in aliquo, est in eo per modum ejus in quo est. Si igitur Deus aliquarum rerum est causa, quum ipse sit secundum suam naturam intellectualis; similitudo causari sui in eo erit intelligibiliter. Quod autem est in aliquo per modum intelligibilem, ab eo intelligitur. Deus igitur res alias a se ipso vere cognoscit.

2. Amplius. Quicumque cognoscit perfecte rem aliquam, cognoscit omnia quae de re illa vere possunt dici, & quae ei conveniunt secundum naturam. Deo autem secundum suam naturam convenit quod sit aliorum causa. Cum igitur perfecte se ipsum cognoscat, cognoscit se esse causam: quod esse non potest, nisi cognoscat aequaliter causatum, quod est aliud ab ipso: nihil enim sui ipsius causa est. Ergo Deus cognoscit alia a se. (1) Colligentes igitur has duas conclusiones, apparet Deum cognoscere se ipsum quasi primo & per se notum, alia vero sicut in essentia sua visa.

Quam quidem veritatem expresse Dionysius tradit in vii. cap. de divin. Nomin. dicens: Non secundum visionem singulis se immittit, sed secundum causam continentiam scit omnia: & infra: Divina sapientia se ipsam cognoscens, scit alia. Cui etiam sententiae attestari videtur Scripturae sacrae auctoritas: nam in Psal. cxi. de Deo dicitur: Prosperit de excelso sancto suo, quasi de se ipso excelso alia videns.

3. Item. Quicquid Deus cognoscit, perfectissime cognoscit: est enim in eo omnis perfectio sicut in principio. Restat ergo quod distinctio in rebus provenit ex intentione alicujus causae cognoscentis. Videtur autem intellectus proprium esse, rerum distinctionem considerare: unde & Anaxagoras distinctionis principium intellectum dixit, referente Aristotele VIII. Phys. text. lxxviii. Universalis autem rerum distinctio non potest esse ex intentione alicujus causae secundarum: quia omnes hujusmodi causae sunt de universitate causarum distinctorum. Est igitur prima causa, quae per se ipsam ab omnibus aliis distinguitur, intendere distinctionem omnium rerum. Deus igitur cognoscit res ut distinctas.

4. Item. Quicquid Deus cognoscit, perfectissime cognoscit: est enim in eo omnis perfectio sicut in principio. Restat ergo quod distinctio in rebus provenit ex intentione alicujus causae cognoscentis. Videtur autem intellectus proprium esse, rerum distinctionem considerare: unde & Anaxagoras distinctionis principium intellectum dixit, referente Aristotele VIII. Phys. text. lxxviii. Universalis autem rerum distinctio non potest esse ex intentione alicujus causae secundarum: quia omnes hujusmodi causae sunt de universitate causarum distinctorum. Est igitur prima causa, quae per se ipsam ab omnibus aliis distinguitur, intendere distinctionem omnium rerum. Deus igitur cognoscit res ut distinctas.

(1) An Colligentibus & Colligendo.

Quod Deus habet propriam cognitionem de omnibus rebus.

I. Part. quest. xiv. art. 6.

QUIA vero quidam dixerunt, quod Deus de aliis rebus non habet cognitionem nisi universalem, utpote cognoscens, in quantum sunt entia, ex hoc quod naturam essendi cognoscit per cognitionem sui ipsius; restat ostendendum, quod Deus omnes alias res cognoscat, prout ab invicem sunt distinctae: quod est cognoscere res secundum proprias rationes earum.

1. Ad huius autem ostensionem, Deum esse causam omnis entis, supponatur quod ex supradictis aliquatenus, & infra, II. Lib. cap. xv. plenius ostendetur. Sic igitur nihil in aliqua re esse potest quod non sit ab eo causatum vel mediate, vel immediate. Cognita autem causa cognoscitur ejus effectus. Quicquid igitur est in quacumque re, potest cognosci cognitio Deo, & omnibus causis mediis quae sunt inter Deum & res. Sed Deus se ipsum cognoscit, & omnes causas medias quae sunt inter ipsum & rem quamlibet. Quod enim se ipsum perfecte cognoscat, jam ostensum est, cap. xlv. se ipso autem cognito, cognoscit quod ab ipso immediate est: quo cognito, cognoscit iterum quod ab illo mediate est: & sic de omnibus causis mediis usque ad ultimum effectum. Ergo Deus cognoscit quicquid est in re. Hoc autem est habere propriam, & completam cognitionem de re, cognoscere scilicet omnia quae in re sunt, & communia, & propria. Deus ergo propriam de rebus habet cognitionem, secundum quod sunt ad invicem distinctae.

2. Adhuc. Omne quod agit per intellectum, habet cognitionem de re quam agit, secundum propriam facti rationem: quia cognitio facientis determinat formam facti. Deus autem causa est rerum per intellectum, quum suum esse sit suum intelligere: unumquodque autem agit in quantum est actu. Cognoscit igitur causatum suum proprie, secundum quod est distinctum ab aliis.

3. Amplius. Rerum distinctio non potest esse casu: habet enim ordinem certum. Oportet igitur ex alicujus causae intentione distinctionem in rebus esse. Non autem ex intentione alicujus causae per necessitatem naturae agentis, quia natura determinatur ad unum; & sic nullius rei per naturam necessitatem agentis intentio potest esse ad multa; in quantum distincta sunt. Restat ergo quod distinctio in rebus provenit ex intentione alicujus causae cognoscentis. Videtur autem intellectus proprium esse, rerum distinctionem considerare: unde & Anaxagoras distinctionis principium intellectum dixit, referente Aristotele VIII. Phys. text. lxxviii. Universalis autem rerum distinctio non potest esse ex intentione alicujus causae secundarum: quia omnes hujusmodi causae sunt de universitate causarum distinctorum. Est igitur prima causa, quae per se ipsam ab omnibus aliis distinguitur, intendere distinctionem omnium rerum. Deus igitur cognoscit res ut distinctas.

4. Item. Quicquid Deus cognoscit, perfectissime cognoscit: est enim in eo omnis perfectio sicut in principio. Restat ergo quod distinctio in rebus provenit ex intentione alicujus causae cognoscentis. Videtur autem intellectus proprium esse, rerum distinctionem considerare: unde & Anaxagoras distinctionis principium intellectum dixit, referente Aristotele VIII. Phys. text. lxxviii. Universalis autem rerum distinctio non potest esse ex intentione alicujus causae secundarum: quia omnes hujusmodi causae sunt de universitate causarum distinctorum. Est igitur prima causa, quae per se ipsam ab omnibus aliis distinguitur, intendere distinctionem omnium rerum. Deus igitur cognoscit res ut distinctas.

in simpliciter perfecto, ut supra cap. xxviii. ostensum est. Quod autem cognoscitur in communitantur, non perfecte cognoscitur: ignorantur enim ea quae sunt praecipua illius rei, scilicet ultima perfectiones, quibus perficitur proprium esse eius: unde tali cognitione magis cognoscitur res in potentia quam in actu. Si igitur Deus cognoscendo essentiam suam, cognoscit omnia in universali, oportet etiam quod propriam habeat cognitionem de rebus.

5. Adhuc. Quicumque cognoscit naturam aliquam, cognoscit per se accidentia illius naturae. Per se autem accidentia entis, in quantum est ens, sunt unum, & multa, ut probatur in IV. Metaph. text. comm. III. & IV. Deus igitur si cognoscendo essentiam, sive naturam, cognoscit in universali naturam entis, sequitur quod cognoscat multitudinem. Multitudo autem sine distinctione intelligi non potest. Intelligit igitur res prout sunt ab invicem distinctae.

6. Amplius. Quicumque cognoscit perfecte aliquam naturam universalem, cognoscit modum quo natura illa potest haberi; sicut qui cognoscit albedinem, scit quod recipit magis & minus. Sed ex diverso modo existendi constituuntur diversi gradus entium. Si igitur Deus cognoscendo se, cognoscit naturam universalem entis, non autem imperfecte, quia ab eo omnis imperfectio longe est, ut supra cap. xxviii. probatum est; oportet quod cognoscat omnes gradus entium; & sic de rebus aliis a se, habebit propriam cognitionem.

7. Praeterea. Quicumque cognoscit perfecte aliquid, cognoscit omnia quae sunt in illo. Sed Deus cognoscit se ipsum perfecte. Ergo cognoscit omnia quae sunt in ipso secundum potentiam activam. Sed omnia secundum proprias formas sunt in ipso secundum potentiam activam, quum ipse sit omnis entis principium. Ipse igitur habet cognitionem propriam de omnibus rebus.

8. Adhuc. Quicumque scit aliquam naturam, scit an illa natura sit communicabilis: non enim animalis naturam sciret perfecte, qui nesciret illam pluribus communicabilem esse. Divina autem natura communicabilis est per similitudinem. Scit ergo Deus quot modis eius essentiae aliquid simile esse potest. Sed ex hoc sunt diversitates formarum, quia divinam essentiam res diversimode imitantur: unde Philosophus formam naturalem divinum quoddam nominat, I. Physic. text. comm. x. Deus igitur de rebus habet cognitionem secundum proprias formas.

9. Praeterea. Apud homines, & alios cognoscentes habetur cognitio de rebus prout in sua multitudinem ab invicem sunt distinctae. Si igitur Deus res in sua distinctione non cognoscit, sequitur eum insipientissimum esse, secundum illos qui ponebant Deum non cognoscere lucem, quam omnes cognoscunt; quod pro inconvenienu habet Philosophus in I. de Anima, text. com. lxxx. & in III. Metaphys. com. xv.

Hoc etiam auctoritate Scripturae canonicae edocemur: dicitur namque Geneseos 1. 31. *Vidit Deus cuncta quae fecerat, & erant valde bona*: & ad Hebr. 11. 17. *Non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius.*

CAPUT LI.

Rationes ad inquirendum, qualiter multitudo intellectuum sit in intellectu divino.

SED ne multitudo intellectuum in intellectum divinum compositionem inducat, investigan-

mus est modus quo ista intellecta sunt multa. Non autem haec multitudo sic intelligi potest, quasi multa intellecta habeant esse distinctum in Deo: ista enim intellecta aut essent idem quod essentia divina, & sic in essentia Dei poneretur aliqua multitudo, quod supra cap. xxxi. multipliciter est remotum; aut essent superaddita essentiae divinae, & sic esset in Deo aliquid accidens, quod supra c. xxxiii. impossibile esse ostendimus.

2. Nec iterum potest poni huiusmodi formas intelligibiles per se existere, quod Plato praedicta inconvenientia vitans, videtur posuisse introducendo ideas. Nam formae rerum naturalium sine materia existere non possunt, cum nec sine materia intelligantur: quod etiam si poneretur, nec hoc sufficeret ad ponendum Deum intelligere multitudinem: nam cum formae praedictae sint extra Dei essentiam, si sine his Deus multitudinem rerum intelligere non posset, quod ad perfectionem sui intellectus requiritur, sequeretur quod sua perfectio in intelligendo, ab alio dependeret, & per consequens in essendo, cum suum esse sit suum intelligere, cuius contrarium supra cap. xl. ostensum est.

3. Item. Dum omne quod est praeter essentiam suam, sit causarum ab eo, ut infra, II. Lib. c. xv. ostenditur, necesse est, si formae praedictae extra Deum sunt, ab eo causarum esse. Ipse autem est causa rerum per intellectum, ut infra, II. Lib. c. xxxiii. & xxiv. ostenditur. Ergo Deum intelligere huiusmodi intelligibilia, praexigitur ordine naturae ad hoc quod huiusmodi intelligibilia sint. Non igitur per hoc Deus intelligit multitudinem quod intelligibilia multa per se existunt extra eum.

4. Adhuc. Intelligibile in actu, est intellectus in actu, sicut & sensibile est sensus in actu; secundum vero quod intelligibile ab intellectu distinguitur, est utrumque in potentia, sicut & in sensu patet: neque enim visus est videns actu, neque visibile videtur actu, nisi cum visus informatur visibili specie, ut sic ex visibili, & visu unum fiat. Si igitur intelligibilia Dei sunt extra intellectum ipsius, sequitur quod intellectus suus sit in potentia, & similiter intelligibilia illius; & sic indigebit aliquo reducente in actu; quod est impossibile, nam hoc esset eo prius.

5. Praeterea. Intellectum oportet esse in intelligente. Non igitur sufficit ponere formas rerum per se existentes extra intellectum divinum, ad hoc ut Deus multitudinem rerum intelligat, sed oportet quod sint in ipso intellectu divino.

CAPUT LII.

Rationes quod huiusmodi multitudo intelligibilium non est in intellectu divino.

EX eisdem etiam rationibus apparet quod non potest poni, quod multitudo intelligibilium praedictorum sit in aliquo alio intellectu praeter divinum, vel animae, vel Angeli, sive intelligentiae.

1. Nam sic intellectus divinus quantum ad aliquam suam operationem dependeret ab aliquo posteriori intellectu; quod etiam est impossibile: sicut enim res in se subsistentes a Deo sunt, ita & quae in rebus sunt. Unde & ad esse praedictorum intelligibilium in aliquo posteriorum intellectuum, praexigitur intelligere divinum, per quod Deus est causa.

2. Sequitur etiam intellectum divinum esse in potentia, quum sua intelligibilia non sunt ei conjuncta. Sicut etiam unicuique est proprium esse, ita

CAPUT LIV.

Quomodo divina essentia una existens sit propria similitudo, & ratio omnium intelligibilium.

SED rursus difficile, vel impossibile alicui videri potest quod unum & idem simplex, ut divina essentia, sit propria ratio, sive similitudo diversorum. Nam cum diversarum rerum sit distinctio ratione propriarum formarum, quod alicui secundum propriam formam simile fuerit, alteri necesse est ut dissimile inveniat: secundum vero quod diversa aliquid commune habent, nihil prohibet ea unam similitudinem habere, sicut homo, & asinus, in quantum sunt animalia: ex quo sequitur quod Deus de rebus propriam cognitionem non habeat, sed communem. Nam secundum modum, quo similitudo cogniti est in cognoscente, sequitur cognitionis operatio; sicut & calefactio secundum modum caloris: similitudo enim cogniti in cognoscente est, sicut forma qua agitur. Oportet igitur, si Deus de pluribus propriam cognitionem habet, quod ipse sit propria ratio singulorum: quod qualiter sit, investigandum est. Ut enim Philosophus dicit in VIII. Metaphys. text. com. x. formae, & definitiones rerum, quae eas signant, sunt similes numeris: nam in numeris una unitate addita, vel subtracta, species numeri variatur, ut patet in binario, & ternario: similiter autem est in definitionibus: nam una differentia addita, vel subtracta, variat speciem: substantia enim sensibilis, absque rationali, aut irrationali addito, specie differt. In his autem quae in se multa continent, non sic se habet intellectus ut natura: nam ea quae ad esse alicujus rei conjuncta requiruntur, illius rei natura divisa esse non patitur: non enim remanebit animalis natura, si a corpore anima subtrahatur. Intellectus vero ea quae sunt in esse conjuncta, interdum disjunctim accipere potest; quando unum eorum in alterius rationem non cadit: & propter hoc in ternario considerare potest binarium tantum, & in animali rationali id quod est sensibile tantum. Unde intellectus id quod plura complectitur, potest accipere ut propriam rationem plurimorum, apprehendendo aliqua illorum absque aliis. Potest enim accipere denarium ut propriam rationem novenarii, una unitate subtracta, & simpliciter ut propriam rationem singulorum numerorum infra inclusorum; similiter etiam & in homine accipere posset proprium exemplar animalis irrationalis, in quantum huiusmodi, & singularum specierum ejus, nisi aliquas differentias adderet positivas. Propter hoc quidam Philosophus, Clemens nomine, ut refert Dionysius v. de divin. Nomin. dixit, quod nobiliora in entibus sunt minus nobilium exemplaria. Divina autem essentia in se nobilitates omnium entium comprehendit, non quidem per modum compositionis, sed per modum perfectionis, ut supra ostensum est. Forma autem omnis tam propria, quam communis secundum illud quod aliquid ponit, perfectio quaedam est; non autem imperfectioem includit, nisi secundum quod deficit a vero esse. Intellectus igitur divinus id quod est proprium uniusque in essentia sua, comprehendere potest, intelligendo in quo ejus essentia imitetur, & intelligendo in quo a sua perfectione deficit unumquodque; utpote intelligendo essentiam suam ut imitabilem per modum vitae, & non cognitionis; accipit propriam formam plantae; si vero ut imitabilem per modum cog-

& propria operatio. Non igitur esse potest ut per hoc quod aliquis intellectus ad operandum disponatur, alius operationem intellectualem exequatur; sed ipsemet intellectus apud quem dispositio invenitur; sicut unumquodque est per essentiam suam, non per essentiam alterius. Per hoc igitur quod intelligibilia multa sunt apud aliquem secundorum intellectuum, non poterit esse quod intellectus primus multitudinem cognoscat.

CAPUT LIII.

Quomodo multitudo intellectuum sit in Deo.

Premissa autem dubitatio faciliter solvi potest, si diligenter inspiciatur qualiter res intellecta in intellectu existant. Et ut ab intellectu nostro ad divini intellectus cognitionem, prout est possibile, procedamus, considerandum est in actu, quod exterior intellecta a nobis, in intellectu nostro non existit secundum propriam naturam; sed oportet quod species ejus sit in intellectu nostro, per quam fit intellectus in actu: existens autem in actu, per huiusmodi speciem, sicut per propriam formam, intelligit rem ipsam; non autem ita quod ipsum intelligere sit actio transiens in rem intellectam, sicut calefactio transit in calefactum; sed manet in ipso intelligente, & habet relationem ad rem quae intelligitur, ex eo quod species praedicta, quae est principium intellectualis operationis, ut forma, est similitudo illius.

Ulterius autem considerandum est, quod intellectus per speciem rei formatus intelligendo format in se ipso quamdam intentionem rei intellectae, quae est ratio ipsius, quam significat definitio. Et hoc quidem necessarium est, eo quod intellectus intelligit indifferenter rem absentem, & praesentem, in quo cum intellectu imaginatio convenit; sed intellectus hoc amplius habet quod etiam intelligit rem ut separatam a conditionibus materialibus, sine quibus in rerum natura non existit: & hoc non posset esse, nisi intellectus intentionem sibi praedictam formaret. Haec autem intentio intellecta, quum sit quasi terminus intelligibilis operationis, est aliud a specie intelligibili, quae facit intellectum in actu: quam oportet considerare ut intelligibilis operationis principium, licet utrumque sit rei intellectae similitudo. Per hoc enim quod species intelligibilis, quae est forma intellectus, & intelligendi principium, est similitudo rei exterioris; sequitur quod intellectus intentionem formet illi rei similem: quia quale est unumquodque, talia operatur: & ex hoc quod intentio intellecta est similis alicui rei, sequitur quod intellectus formando huiusmodi intentionem, rem illam intelligat. Intellectus autem divinus nulla alia specie intelligit quam essentia sua, ut supra (cap. xlvi.) ostensum est, sed tamen essentia sua est similitudo omnium rerum. Per hoc ergo sequitur quod conceptio intellectus divini prout semetipsum intelligit, quae est Verbum ipsius, non solum sit similitudo ipsius Dei intellecti, sed etiam omnium, quorum est divina essentia similitudo. Sic igitur per unam speciem intelligibilem, quae est divina essentia, & per unam intentionem intellectam, quae est Verbum divinum, multa possunt a Deo intelligi.